

PUTZ JÓZSEF, Országos Vízügyi Hivatal /Budapest/

A csökkent /megváltozott/ munkaképességű dolgozók helyzetének javítása, valamint a foglalkozási /szakmai/ rehabilitáció továbbfejlesztése céljából 1973. évben felülvizsgáltuk és értékeltük a vízügyi szervek rehabilitációs tevékenységét. A helyzet javítására, a Csökkent Munkaképességűekkel Foglalkozó Vállalati Bizottságok megfelelő működésére utasítottuk a vízügyi szervek vezetőit.

A Vállalati Bizottságok munkájának elősegítésére "Tájékoztatót" adtunk ki a jogszabályok helyes értelmezésére, alkalmazására.

Intézkedésünk végrehajtását 1974-1975. évben ellenőriztük.

Tekintettel arra, hogy a vállalati rehabilitációs tevékenység a tett intézkedések ellenére lényegében nem változott, a Vállalati Bizottságok munkája nem megfelelő, formális, ezért elsősorban a rehabilitációval kapcsolatos gyakorlati problémákról, és a vállalati szemléletről kívánok szólni.

A vizsgálatok és a helyszíni ellenőrzések tapasztalatai, továbbá munkavédelmi- szakmai és sok éves társadalmi munkámban a téren szerzett tapasztalataim alapján is megállapítható, hogy a szakmai rehabilitáció, a megváltozott munkaképességű dolgozók minden szempontból ésszerűnek tekinthető foglalkoztatása nem megoldott.

A szakmai rehabilitációba bevonhatók képzésére, megfelelő foglalkoztatására hozott rendeletek a gyakorlatban átütő sikert, minőségi változást még nem hoztak.

A Vállalati Bizottságok formális működése miatt az esetek többsége közreműködésük nélkül intéződnék, s így ritkán kerül sor a tényleges rehabilitáció megvalósítására.

Megállapítható volt továbbá, hogy a társadalmi szervek, elsősorban a szakszervezeti bizottságok részéről a jövőben hatékonyabb támogatásra, segítségre van szükség.

A rehabilitáció gyakorlata nem elsősorban a vállalati szakmai rehabilitációs lehetőségek függvényében, hanem döntő-

en a vállalati szemlélet függvényében alakul. A probléma az, hogy a szemlélet nem mindenkor korszerű, mert elsősorban "anyagi" rehabilitáció folyik, mely sok esetben jótékonykodást jelent /egyres esetekben még ennek elérése is akadályokba ütközik/, holott a gyakorlat egyértelműen bebizonyította, hogy a jótékonykodás sem az egyénnek, sem a társadalomnak nem hasznos.

Egyet kell érteni dr. Kardos Lászlónak a Munkaügyi Szemlében tett azon megfogalmazásával, amelyben kimondja, hogy újnak nevezhető az a szemlélet, amely a rehabilitációt nem szűkíti le egészségi és anyagi kérdésre. Tehát nem elégszik meg azzal, hogy a különösebb keresetvesztés nélküli, egészséget nem veszélyeztető foglalkoztatást tekintse a rehabilitáció céljának.

Tisztelt Tanácskozás!

A nem kellően hatékony rehabilitáció okát elsősorban a vállalati aktivitás hiányában látjuk, továbbá abban is, hogy a korábbi időszakban nem megfelelő mértékben igényeltük, ellenőriztük és segítettük a vállalati rehabilitációs tevékenységet. Ezért, a szervezettszerű, rendszeres tevékenység biztosítása, a megfelelő szemlélet kialakítása és megkövetelése, továbbá a szakmai rehabilitáció vállalati adottságainak - lehetőségeinek kihasználása céljából új intézkedések megtételét tervezzük. Bizva abban, hogy ezen nemzetközi kollokviumon szerzett tapasztalatokat munkánkban hasznosítani tudjuk.

A gyakorlat főbb problémái:

A vállalatoknál - néhány kivételtől eltekintve - szakmai rehabilitáció nem történik. Szociális problémaként kezelik a dolgozó ügyét. Nem törekednek a megváltozott munkaképességű dolgozó szakmai tudásának, begyakorlásának hasznosítására, a munkaeszközök olyan átalakítására, hogy azzal teljes értékű munkát tudjon végezni. Továbbá nem törekednek egyéb szakmára való átirányításra. Mint említettem, elsősorban - különösen a régi dolgozóknál - "anyagi" rehabilitáció folyik azért, hogy a dolgozónak az áthelyezés időpontjában keresetcsökkenése ne legyen. E tevékenységet a gazdasági-, szakszervezeti ve-

zetés, valamint a dolgozó kollektívák erkölcsileg helyénvalónak tartják. A dolgozók igazságérzetével, igényeivel pedig az esetek többségében megegyezett, mert biztosítottak látják korábbi jövedelmüket. E tekintetben véleményem, hogy ott, ahol csupán szociális kérdésként kezelik a dolgozók ügyét, "anyagi" rehabilitáció történik, ott a vállalati-, szakszervezeti vezetők nem ismerik fel, - vagy egyéb okok, körülmények miatt - nem veszik figyelembe, hogy a munka, a hasznos tevékenység döntő szerepet játszik a rokkantak lelki egyensúlyának helyreállításában, s ugyanakkor újra munkába állításuk vállalati, társadalmi haszonnal jár.

Számottevő azoknak a dolgozóknak a száma, akik ha legkisebb mértékben is számíthatnak rokkantsági nyugdíjbavételre, ezt igyekeznek elérni, mivel úgy látják, hogy számukra ez a legelőnyösebb megoldás és számítanak arra is, hogy rokkant nyugdíjasként továbbra is munkát vállalhatnak. Sajnos több olyan mozgássérülttel találkoztam, akik olyan szakképzettséggel rendelkeztek, hogy szakmai rehabilitációjuk különösebb problémát nem okozott volna, mégis nehéz alkalmi munkát, pl. szénhordást, kőműves-segédmunkát vállaltak. Beszélgetésünk során helyzetük visszavezethető volt a vállalati rehabilitációs tevékenység gyengeségére. Nem tették érdekeltté őket önmaguk rehabilitációjában. Szerencsére nem ez a jellemző a helyzet általános megítélésében, de mint gyakran előforduló problémát szükségesnek tartottam megemlíteni.

Az olyan - többségében 30-40 %-ban csökkent munkaképességű - dolgozók, akik rövidebb munkaviszonnyal rendelkeznek, a jogszabályokat, a lehetőségeket nem ismerik, problémájuk nem válik ismertté, nem nyer megoldást, az esetek jelentős részébe, - hogy keresetcsökkenés őket ne érje - vagy betegen tovább dolgoznak, vagy számukra előnyösebb, könnyebb munkát vállalnak, esetleg munkaviszonyukat megszüntetik.

Az a tény, hogy a dolgozó elsődleges érdeke korábbi jövedelmének megtartása, azonban az említett rehabilitációs gyakorlatban, kérdésekben szabad a legkevésbé általánosítani,

mert, tapasztalatom szerint ennek a gyakorlatnak a kialakulását nem az érdekelt dolgozók hozzáállása idézte elő.

Tisztelt Tanácskozás!

A helyzet javítására, a rehabilitációs tevékenység továbbfejlesztésére a következőket terjesztem elő, szíves meghallgatásra:

Szükségét látom annak, hogy a Minisztertanács, illetve a minisztériumok /országos hatáskörű szervek/ vezetőinek jelentése alapján kormány szinten foglalkozzanak a rehabilitáció helyzetével, a továbbfejlesztési feladatok meghatározásával.

Javasolom, hogy az illetékes miniszterek, a fővárosi és megyei tanácselnökök a szakmai szakszervezetek közreműködésével vizsgálják felül, hogy a felügyeletük alá tartozó vállalatok miként tettek eleget a csökkent munkaképességű dolgozókra vonatkozó rendelkezéseknek.

A vizsgálat alapján a vállalatokkal, a foglalkozási rehabilitáció továbbfejlesztésére készíttessenek intézkedési tervet. A vizsgálathoz és a vállalati intézkedési terv kidolgozásához irányelvek kiadását javasolom.

Az érvényben lévő rendelet módosítását javasolom olyképpen, hogy

- azokat a dolgozókat, akik önmaguk kezdeményezik szakmai rehabilitációjukat az érdekeltség különböző eszközeivel ösztönözzék,
- az eddigieknél hatékonyabban ösztönözze a vállalatokat a csökkent munkaképességű dolgozók foglalkoztatásával, célműhelyek, védett munkahelyek kialakításában.

Olyan intézkedések megtételét javasolom, amely a felnőttek, rokkantsági nyugdíjasok rehabilitációs szakmunkásképzését országos szinten megoldja.

Intézkedések megtételét javasolom továbbá foglalkozási rehabilitációs szakemberek kiképzésére.